

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

 Сергій ГУБАРЄВ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОНФЛІКТОЛОГІЯ**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр та найменування галузі знань)

спеціальність 053 Психологія

(шифр та найменування спеціальності)

освітньо-професійна програма Психологія

(назва однієї або декількох)

форма(и) навчання денна та заочна

КИЇВ 2024

РОЗРОБНИК силабусу (кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук)

Юлія ГУЛЬКО
(підпис)

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 19 від 13.06.2024

Завідувач кафедри Лариса ТАРАСЮК
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми 053 Психологія
(кандидат психологічних наук, доцент)

Олена ДУБЧАК
(підпис)

Рецензії/відгуки (зазначити від кого, за наявності)

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Конфліктологія, ОК 2.11 в ОПП
2. Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	4й рік навчання, 7 семестр
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	3 кредити ЄКТС (90 год), з них: 30 год аудиторного навантаження (14 год лекційних, 16 год семінарських) та 80 год самостійної роботи.
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	Залік
6. Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в онлайн форматі
7. Мова викладання	Українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Гулько Юлія Анатоліївна (кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки)
9. Контактна інформація викладача	hulko.yuliia@tnu.edu.ua
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Вивчення даного предмету дає можливість здобувачеві вищої освіти ознайомитися з сучасними підходами до трактування конфліктів різного генезу, визначати види конфліктів та специфіку їх протікання; опанувати прийомами управління конфліктами, запобігати конфліктам, творчо розв'язувати і регулювати конфліктні ситуації, також запобігати і долати стреси в конфліктних ситуаціях, вміти запобігати маніпулятивним впливам в конфліктах. Це все може бути використані психологом в практичній діяльності.
Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	Мета вивчення дисципліни: забезпечення оволодіння студентами знань щодо природи внутрішніх та зовнішніх конфліктів, формування у студентів цілісної системи знань про природу внутрішніх, міжособистісних,

	<p>міжгрупових, сімейних, етнічних конфліктів, причини їх виникнення, способи управління конфліктними ситуаціями й також знань про методи і методики подолання конфліктів і спричинених ними стресів.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни «Конфліктологія» є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформувати у студентів уявлення про причини, специфіку та шляхи запобігання і розв'язку конфліктів різних видів; 2. Ознайомити студентів із сучасними технологіями управління конфліктами, визначення і подолання маніпулятивних впливів у конфліктах і запобігання і подолання стресів спричинених конфліктами <p>Додаткові цілі: підвищити рівень фахової компетентності у студентів, зокрема етичної, технологічної та особистісної.</p>
Пререквізити	<p>Психофізіологія людини з основами генетики. Вікова психологія. Психологія особистості. Соціальна психологія.</p>
Постреквізити	<p>Психологія резильєнтності в кризових умовах</p>
Формат проведення дисципліни	<p>Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, ділові ігри, бесіди і дискусії, кейс-технології, індивідуальні науково-дослідні завдання, розв'язання психологічних задач.</p> <p>Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі - Google Classroom.</p> <p>У дистанційному режимі лекції / практичні / семінарські заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet.</p> <p>Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.</p>

3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни.

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

ЗК 4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

СК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову в т. ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту

СК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 12. Навички міжособистісного спілкування та роботи в команді у процесі професійної діяльності.

СК 13. Уміння адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.

4. Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми.

ПР 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації раннього втручання).

ПР 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно.

ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

5. Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин
<p>Тема 1. Конфліктологія як наука. Становлення науки конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими науками. Типологія конфліктів. Формування ідей цієї науки. Галузі вітчизняної конфліктології. Проблема конфлікту в зарубіжній психології. Експериментально-психологічний і соціологічний підходи до міжгрупових конфліктів.</p>	Лекція	Поточний; усний метод,	2
	Семінар	Обговорення доповідей. опитування	2
<p>Тема 2. Особливості конфлікту. Поняття «конфлікт». Причини зіткнень. Дефініція і сутність конфлікту. Соціальність конфлікту. Соціологічний і психологічний аспект конфлікту. Визначальна особливість і три характерні ознаки конфлікту. Предмет і об'єкт конфлікту. Суб'єкт і учасники (прямі і непрямі) конфлікту. Можливості непрямих учасників конфлікту. Поняття «сторона конфлікту». Сила в соціальному конфлікті. Роль навколишнього середовища у конфлікті.</p>	Лекція	Поточний; усний метод	2
	Семінар	Обговорення доповідей. опитування	2
<p>Тема 3. Психологічний аналіз конфлікту. Основа класифікації типів конфліктів. Типологізація за складом учасників. Розмаїття міжгрупових конфліктів. Типи конфліктів: за причиною виникнення; за способом вирішення; за напрямом впливу; за ступенем вираженості; за часом протікання; за масштабами розповсюдження; за психічним станом сторін; за метою і</p>	Лекція	Поточний; усний метод	2
	Семінар	Обговорення доповідей. опитування, колоквиум, перевірка письмових завдань,	2

<p>наслідками. Класифікація видів конфлікту. Структурні елементи конфлікту: конфліктуючі сторони; зона розбіжностей; уявлення про ситуацію; мотиви (види, формування мети); дії (види конфліктних дій). Рівні конфлікту.</p>			
<p>Тема 4. Характеристика розвитку конфлікту. Передконфліктна ситуація. Соціальна напруженість. Інцидент. Варіанти поведінки конфліктантів. Стадія розвитку (ескалація) конфлікту. Чотири форми конфліктної поведінки. Види ескалації. Хронічний (затяжний) конфлікт. «Енергетичний потенціал» і варіант гострого конфлікту. Стадія завершення конфлікту і переговорний процес. Варіанти розвитку подій на завершальній стадії конфлікту. Метод примусу у завершенні конфлікту. Переговори і перемир'я. Постконфліктна ситуація. Післядієвість конфлікту. Результативність конфлікту. Роль консенсусу у виході з конфліктної ситуації. Післяконфліктна реальність. Соціальні функції конфлікту.</p>	<p>Лекція Семінар</p>	<p>Поточний; усний метод Тестування, перевірка письмових завдань,</p>	<p>2 2</p>
<p>Тема 5. Конфлікт і психологічна маніпуляція. Теорія самоактуалізації А.Маслоу. Система маніпуляції Е.Шострома. Визначення поняття «маніпуляція». Властивості людини-актуалізатора і людини-маніпулятора. Внутрішня трагедія і внутрішньоособистісний конфлікт людини-маніпулятора. Актуалізатор у міжособистісних конфліктах. Маніпулятор у міжособистісних конфліктах. Вплив актуалізаторів і маніпуляторів на результативність конфліктів.</p>	<p>Лекція Семінар</p>	<p>Поточний; усний метод Опитування, перевірка письмових завдань.</p>	<p>2 2</p>
<p>Тема 6. Особливості виникнення та прояву внутрішньо-особистісних конфліктів. Поняття внутрішньо-</p>		<p>Поточний;</p>	

особистісного конфлікту в різних наукових теоріях. Теорії внутрішньо-особистісного конфлікту. Причини внутрішньо-особистісного конфлікту. Динаміка внутрішньоособистісного конфлікту. Профілактика та подолання внутрішньоособистісного конфлікту.	Лекція	усний метод	2
	Семінар	Обговорення доповідей, опитування,	2
Тема 7. Характеристика міжособистісних та групових конфліктів. Поняття, об'єктивні та суб'єктивні причини міжособистісних конфліктів. Процес рефлексії. Три позиції взаємного відображення суб'єктів. Роль стереотипів у сприйнятті особистості та процесі міжособистісної взаємодії. Негативна установка й установка-готовність. Конфліктна установка. Ресурсні та ціннісні конфлікти. Іраціональна мотивація. Класифікація причин конфліктів. Типи причинних факторів конфліктів В.Лінкольна. Класифікація міжособистісних конфліктів. Міжособистісна сумісність і міжособистісна несумісність	Лекція	Поточний; усний метод	2
	Семінар	Тестування, опитування, перевірка письмових завдань.	4

6. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Аналіз основних теорій конфліктології, зокрема теорії внутрішньоособистісного конфлікту	Письмовий звіт
2.	Робота по аналізу протікання конфліктів різних видів. Пошук творчих шляхів вирішення міжособистісних та групових конфліктів.	Письмовий звіт
3.	Аналіз та відпрацювання навичок управління конфліктними ситуаціями. Розробка рекомендацій щодо подолання стресу у конфлікті.	Письмовий звіт

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом передбаченим тематичним планом дисципліни, самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів

контролю. Навчальний матеріал дисципліни передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи.

Теми доповідей для СРС:

1. Формування конфліктологічних ідей.
2. Конфлікт як явище в науковій літературі.
3. Діагностика конфліктів.
4. Насильство як тип конфлікту.
5. Конструктивна та деструктивна роль конфліктів.
6. Особливості внутрішньоособистісних конфліктів.
7. Типи конфліктних особистостей.
8. Види внутрішньоособистісних конфліктів.
9. Форми прояву внутрішньоособистісних конфліктів.
10. Наслідки внутрішньоособистісних конфліктів.
11. Теорії внутрішньоособистісних конфліктів.
12. Проблема внутрішньоособистісного конфлікту у поглядах З. Фрейда.
13. Теорія комплексу неповноцінності як причина конфліктної поведінки.
14. Способи подолання внутрішньоособистісних конфліктів.
15. Загальна характеристика соціальних конфліктів.
16. Теорії соціальних конфліктів.
17. Основні кризові періоди сім'ї.
18. У чому полягає особливість трудових конфліктів.
19. Особливості політичних конфліктів.
20. Вирішення політичних конфліктів.
21. Особливості розвитку та розв'язання міжетнічних конфліктів

7. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

8. Політика дисципліни.

- Вивчення дисципліни передбачає роботу в колективі.
- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в дистанційному режимі за погодженням із викладачем дисципліни.
- Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблена проробка за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу.
- Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.
- Здобувач, який спізнився, вважається таким, що пропустив заняття з неповажної причини з виставленням 0 балів за заняття, і при цьому має право бути присутнім на занятті.
- За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач отримує за заняття 0 балів і зобов'язаний відпрацювати таке заняття.
- Ліквідація заборгованості відбувається протягом 1 тижня після встановленого терміну. При цьому оцінка знижується на 10 %.
- Здобувачам вищої освіти після аудиторних занять надається право підвищувати свій рейтинг лише під час складання іспитів (підсумкового оцінювання) за графіком екзаменаційної сесії.
- Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.
- Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%.
- У разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.
- Списування під час контрольних робіт заборонене (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

9. Система оцінювання та вимоги.

Здобувач допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних, семінарських і лабораторних, індивідуальних заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів за видами діяльності:

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів	Форма контролю
Робота на семінарському занятті	7	8	56	Залік
Виконання завдань для самостійної роботи	11	4	44	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :44+56 = 100				

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок

D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу 3 повторним

10.Рекомендовані джерела інформації:

Рекомендовані джерела інформації до теми (основна література; допоміжна література; інформаційні ресурси в мережі Інтернет)

Основна література

- 1.Березовська Л.І., Юрков О.С. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник Мукачево: МДУ, 2016, 201 с.
- 2.Герасіна Е., Требін М., Сахань О Конфліктологія. Загальна та юридична. К.: Право, 2021,234 с.
6. Зарицька В. В. Психологія конфлікту: навч. посіб. Клас. приват. ун-т. -Запоріжжя; Одеса: Гельветика, 2019. 379 с.
7. Захарчин Г. М. Управління конфліктами: навч. посіб. Нац. ун-т "Львів. політехніка". 2-ге вид., допов. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2019. 191 с.
8. Конфліктологія: загальна та юридична : підручник / Л. М. Герасіна, М.П. Требін, О.М. Сахань, В. Д. Воднік ; за заг. ред. Л.М. Герасіної. Харків : Право, 2021. 224 с.
9. Конфліктологія: навчальний посібник / Л. В. Єременко. – Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2018. – 219 с.
- 10.Партико Н.В. Психологія конфліктів Львів: Львівський політех, 2019, 230 с.

Додаткова література

1. Жаворонкова Г.В.,Скібіцький О.М., СівашенкоТ.В. Управлінняконфліктами: Навч. посіб. К.: Каравела, 2018.
2. Конфліктологія : навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін. ; за заг. ред. М.П. Гетьманчука] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 343 с.
3. Конфліктологія та медіація : навч. посіб. уклад. В. І. Докаш ; Чернів. нац.ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ : Рута, 2018. 247 с.
4. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія: навчально-методичний посібник Львів , «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. - 76 с.

5. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с
6. Холод О.М. Комунікаційні технології. К.: Центр навчальної літератури, 2019, 212 с.
7. Яхно Т., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів К.: Центр навчальної літератури, 2019, 200 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Ємельяненко Л. М. Конфліктологія навч. Посібник. Електронний ресурс:
Режим доступу
http://www.ebk.net.ua/Book/psychology/yemelyanenko_konfliktolohiya/index.htm.

Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського (www.nbuv.gov.ua).

Вчені записки Таврійського національного університету: серія Психологія.
URL: [Головна \(vernadskyjournals.in.ua\)](http://vernadskyjournals.in.ua)

Психологічний часопис. URL: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС (apsijournal.com)